

ที่ สน ๐๐๑๘.๑/ว ๑๙๐๕๙

ศาลากลางจังหวัดสงขลา

ถนนศูนย์ราชการ สน ๔๗๐๐๐

๑๙ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง หลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๗

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ

- อ้างถึง ๑. พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘
๒. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการทะเบียนชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๕๑
๓. หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๙๐๑/๐๑๕๑ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๗
๔. หนังสือจังหวัดสงขลา ที่ สน ๐๐๑๗.๑/๑๕๘๙ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘
๕. หนังสือจังหวัดสงขลา ที่ สน ๐๐๑๗.๑/๑๓๓๑๔ ลงวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๙
๖. หนังสือจังหวัดสงขลา ที่ สน ๐๐๑๘.๑/ว ๓๖๕๑ ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
๗. หนังสือจังหวัดสงขลา ที่ สน ๐๐๑๘.๑/ว ๙๕๖๔ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๓๓๐๒๘
ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๘

จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่จังหวัดสงขลา ได้แจ้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส
ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ให้สำนักทะเบียน
อำเภอ ถือปฏิบัติไปแล้ว นั้น

กรมการปกครองแจ้งว่า ได้รับข้อหารือเกี่ยวกับหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส
จากกรุงเทพมหานคร จังหวัด และสำนักทะเบียน/เขตหลายแห่ง โดยสรุปประเด็นที่มีการหารืออยู่เป็นประจำ
ข้อเสนอแนะ และได้พิจารณาข้อหารือและข้อเสนอแนะดังกล่าว รวมทั้งระเบียบกฎหมายและหนังสือสั่งการ
ที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงขอชักซ้อมแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล
ให้นายทะเบียนท้องที่ถือปฏิบัติ รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายเอกภพ โสภณ)

ปลัดจังหวัดสงขลา ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา

ที่ทำการปกครองจังหวัด

กลุ่มงานปกครอง

โทร. ๐-๔๒๗๑-๑๔๖๑ , ๐-๔๒๗๑-๖๖๓๗

“อยู่สกล รักสกล ทำเพื่อสกลนคร”

ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๓๓๐๒๙

ปค	(๓)
ผ.คณ.	()
กจ.	()
นิติกร	()

ที่ทำการปกครองจังหวัดลพบุรี
เลขที่ ๑๘๑๙
วันที่ ๑๕ ก.ย. ๒๕๖๘
เวลา

กรมการปกครอง

๖๖ อาคารนาลงกรณ์ทาวเวอร์ ชั้น ๑๑

ถนนบรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ

เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

๑๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง หลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด และปลัดกรุงเทพมหานคร

- อ้างถึง ๑. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๖ เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๒. พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘
๓. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการทะเบียนชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๕๑
๔. หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๙๐๑/๐๑๕๑ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๗
๕. หนังสือกรมการปกครอง ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๔๑ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘
๖. หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๑๙๘๐ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙
๗. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๔๓๒๐ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
๘. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๕๗๑๔ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ตามที่กรมการปกครอง ได้แจ้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ให้จังหวัด และกรุงเทพมหานคร แจ้งให้สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตถือปฏิบัติไปแล้ว นั้น

กรมการปกครอง ได้รับข้อหารือเกี่ยวกับหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส จากกรุงเทพมหานคร จังหวัด และสำนักทะเบียนอำเภอ/เขตหลายแห่ง โดยสรุปประเด็นที่มีการหารืออยู่เป็นประจำและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. คู่สมรสสามารถใช้ชื่อสกุลของแต่ละฝ่ายในลักษณะไขว้ได้หรือไม่ อย่างไร กล่าวคือ ฝ่ายที่หนึ่งใช้ชื่อสกุลของฝ่ายที่สอง และขณะเดียวกันฝ่ายที่สองใช้ชื่อสกุลของฝ่ายที่หนึ่ง

๒. กรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน จะต้องได้รับความยินยอมจากฝ่ายชายก่อนหรือไม่ อย่างไร

๓. กรณีคู่สมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงได้ใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ หากต่อมาประสงค์จะจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ข.๒) หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น (ข.๔) หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม (ข.๕) ผู้นั้นจะต้องเปลี่ยนกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อนหรือไม่

๔. กรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ต่อมาฝ่ายชายได้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม และฝ่ายหญิงประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลใหม่ตามฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงจะต้องเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อน หรือว่าสามารถขออนุญาตหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ฉบับใหม่ได้เลย

๕. กรณีการจดทะเบียน...

๕. กรณีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายต่างประเทศ ระบุว่าฝ่ายชายมีชื่อสกุลลงท้ายด้วยคำว่า “กี” ภายหลังการจดทะเบียนสมรส ฝ่ายหญิงตกลงใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชายแต่ชื่อสกุลจะต้องลงท้ายด้วยคำว่า “ก้า” เนื่องจากเป็นเพศหญิง สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตจะต้องออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ช.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายหญิงเป็นชื่อสกุลที่ลงท้ายด้วย “กี” ตามฝ่ายชายหรือลงท้ายด้วย “ก้า” ตามกฎหมายของต่างประเทศ

๖. กรณีคู่สมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงได้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ช.๒) แล้วคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตาม สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตจะต้องออกหนังสืออนุญาตให้ร่วมใช้ชื่อสกุล (ช.๖) ให้แก่ฝ่ายที่เป็นเจ้าของ ช.๒ เพื่อนำไปมอบให้ฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามให้นำไปขอออกหนังสือสำคัญแสดงการร่วมใช้ชื่อสกุล (ช.๔) หรือว่าสำนักทะเบียนอำเภอ/เขตจะต้องออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ช.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส

๗. กรณีหญิงไทยได้จดทะเบียนสมรสกับสามีชาวต่างชาติ ตามกฎหมายของต่างประเทศ ระบุว่าหลังจากจดทะเบียนสมรสฝ่ายหญิงตกลงใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชาย แต่ฝ่ายหญิงยังมิได้นำมาบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) และยังมีได้ขอเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของฝ่ายชายตามข้อตกลงดังกล่าว ต่อมาเมื่อฝ่ายชายเสียชีวิตฝ่ายหญิงจึงได้มายื่นคำร้องขอบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) กรณีสมรส และประสงค์จะขอเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของฝ่ายชายตามข้อตกลงที่ระบุในทะเบียนสมรส สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตสามารถออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ช.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายหญิงได้หรือไม่

๘. กรณีขณะจดทะเบียนสมรส คู่สมรสมิได้ตกลงกันเรื่องการใช้ชื่อสกุล ต่อมาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส จะต้องดำเนินการอย่างไร

๙. กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า คู่หย่าฝ่ายชายสามารถขอบันทึกเพิ่มเติมท้ายทะเบียนการหย่า (คร.๖) ว่า “คู่หย่าฝ่ายชายยินยอมให้คู่หย่าฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลของตนต่อไปได้” ได้หรือไม่

๑๐. กรณีชายไทยจดทะเบียนสมรสกับหญิงต่างด้าว หญิงนั้นสามารถขอใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชายได้หรือไม่ อย่างไร

๑๑. กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า คู่หย่าฝ่ายหญิงยังคงแอบอ้างใช้ชื่อสกุลของคู่หย่าฝ่ายชายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กรมการปกครองมีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้แก่ประชาชนฝ่ายที่ถูกละเมิดอย่างไร นอกเหนือจากการให้ฝ่ายชายไปร้องศาล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากและสร้างภาระให้แก่ประชาชน

๑๒. กรณีคู่สมรสที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล ได้ยื่นคำร้อง คร.๑ ณ สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน เพื่อขอบันทึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงดังกล่าวท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) หรือท้ายทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) แต่นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว ไม่สามารถดำเนินการบันทึกเพิ่มเติมให้แก่ประชาชนรายที่มีการจดทะเบียนสมรสหรือบันทึกฐานะแห่งครอบครัวไว้ที่สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งอื่นได้ จึงต้องส่งสำเนาคำร้อง คร.๑ พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ไปให้สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งที่จดทะเบียนสมรสและบันทึก คร.๒๒ เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเป็นการเพิ่มขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และก่อให้เกิดความล่าช้าต่อการบริการประชาชน สำนักทะเบียนอำเภอ/เขต จึงเสนอแนะให้กรมการปกครอง ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขระบบปฏิบัติงานทะเบียนครอบครัว ให้สำนักทะเบียนทุกแห่งสามารถบันทึกเพิ่มเติมท้าย คร.๒ และ คร.๒๒ ให้แก่ประชาชนได้เช่นเดียวกันกับการบันทึกเพิ่มเติมท้าย คร.๒ กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย

ของคู่สมรส ตามหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๕๗๑๔ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗ และหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/๑๕๗๑๔ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗

กรมการปกครอง ได้พิจารณาข้อหาหรือและข้อเสนอแนะดังกล่าว รวมทั้งระเบียบกฎหมาย และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเห็น ดังนี้

๑. กรณีข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติ ชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ คู่สมรสสามารถตกลงกันว่า จะใช้ชื่อสกุล ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น เช่น ฝ่ายชายประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายหญิง หรือ ฝ่ายหญิงประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย เป็นต้น โดยการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ต่างฝ่ายต่างจะใช้ชื่อสกุล ของอีกฝ่ายหนึ่ง ในลักษณะไขว้หรือสลับการใช้ชื่อสกุลไม่ได้

๒. กรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชาย หรือกรณีฝ่ายชายใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส ฝ่ายหญิงอยู่ หากต่อมาประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน หรือจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ หรือร่วมใช้ ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม แล้วแต่กรณี คู่สมรสทั้งสองฝ่ายย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล โดยการยื่นคำร้องขอบันทึกเพิ่มเติม ท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) ทั้งนี้ กรณีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสนั้น หากคู่สมรส อีกฝ่ายหนึ่งไม่ตกลงให้เปลี่ยนแปลงก็ไม่อาจทำได้ เว้นแต่กรณีการสมรสสิ้นสุดลง ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของ คณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๖๓/๒๕๔๗

๓. กรณีคู่สมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง ได้ใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ หากต่อมา ประสงค์จะจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม คู่สมรสทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล ตามแนวทางในข้อ ๒ โดยเมื่อฝ่ายที่ใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ ได้เปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนแล้ว จึงให้บุคคลดังกล่าวยื่นคำขอจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ข.๒) หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น (ข.๔) หรือ ขอเปลี่ยนชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม (ข.๕) แล้วแต่กรณี

๔. กรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ต่อมาฝ่ายชายได้จดทะเบียน ตั้งชื่อสกุลใหม่ (ข.๒) หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น (ข.๔) หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม (ข.๕) และฝ่ายหญิงประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลใหม่ตามฝ่ายชายนั้น หากคู่สมรสมีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล ตามแนวทางที่กฎหมายกำหนดแล้ว ฝ่ายหญิง ย่อมสามารถยื่นคำขอ ข.๑ เพื่อขอออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ได้โดยมิต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อนแต่อย่างใด ทั้งนี้ เมื่อนายทะเบียนท้องที่ได้ดำเนินการออก ข.๕ กรณีการสมรสฉบับใหม่ให้แก่ฝ่ายหญิงแล้ว ให้เรียก ข.๕ กรณีการสมรสฉบับเดิมคืน

๕. กรณีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายต่างประเทศ หากข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล ที่ระบุไว้ในทะเบียนสมรส ขัดต่อมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ย่อมใช้บังคับมิได้ ดังนั้น กรณีฝ่ายชายมีชื่อสกุลลงท้ายด้วยคำว่า “กี” หากฝ่ายหญิงประสงค์จะใช้ ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ชื่อสกุลของฝ่ายหญิงก็ต้องลงท้ายด้วย “กี” เช่นเดียวกัน โดยนายทะเบียนท้องที่ ไม่สามารถออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายหญิงเป็นชื่อสกุล ที่ลงท้ายด้วย “ก้า” ตามกฎหมายของต่างประเทศได้ ทั้งนี้ หากนายทะเบียนท้องที่ที่มีการออก ข.๕ ให้แก่ฝ่ายหญิง ผิดพลาดไปแล้ว ย่อมต้องดำเนินการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ยกเลิกเอกสาร และจำหน่ายรายการ ข.๑ และ ข.๕

ในฐานะข้อมูล...

ในฐานะข้อมูลการทะเบียนชื่อบุคคล โดยใช้อำนาจตามมาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

๖. กรณีคู่สมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงได้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ข.๒) แล้วคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตาม ฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสนั้นจะต้องยื่นคำขอ ข.๑ ต่อนายทะเบียนท้องที่เพื่อขอออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ทั้งนี้ สำหรับกรณีที่นายทะเบียนท้องที่ได้ดำเนินการผิดพลาด โดยการออกหนังสืออนุญาตให้ร่วมใช้ชื่อสกุล (ข.๖) ให้แก่คู่สมรสฝ่ายที่เป็นเจ้าของ ข.๒ และออกหนังสือสำคัญแสดงการร่วมใช้ชื่อสกุล (ข.๔) ให้แก่คู่สมรสฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส ก็จะต้องดำเนินการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ยกเลิกเอกสาร และจำหน่ายรายการ ข.๑ ข.๖ และ ข.๔ ในฐานะข้อมูลการทะเบียนชื่อบุคคลตามแนวทางในข้อ ๕

๗. กรณีหญิงไทยจดทะเบียนสมรสกับชายชาวต่างชาติ ตามกฎหมายของต่างประเทศ ระบุในทะเบียนสมรสว่าฝ่ายหญิงตกลงใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชาย แต่ฝ่ายหญิงยังมิได้นำมาบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) และยังมีได้ขอเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของฝ่ายชายตามข้อตกลงดังกล่าว จนกระทั่งฝ่ายชายเสียชีวิต ฝ่ายหญิงจึงได้มายื่นคำร้องขอบันทึก คร.๒๒ กรณีสมรส และประสงค์จะขอเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของฝ่ายชายตามข้อตกลงที่ระบุในทะเบียนสมรสนั้น นายทะเบียนท้องที่ไม่สามารถออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายหญิงได้ เนื่องจากการสมรสได้สิ้นสุดลงด้วยความตายของฝ่ายชาย ตามมาตรา ๑๕๐๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อนวันที่ฝ่ายหญิงจะมาดำเนินการยื่นคำร้องขอบันทึก คร.๒๒ และขอเปลี่ยนชื่อสกุลกรณีการสมรส อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ปรากฏหลักฐานการสมรสและการสิ้นสุดการสมรส ฝ่ายหญิงย่อมสามารถยื่นคำร้องขอบันทึก คร.๒๒ กรณีสมรสและกรณีสิ้นสุดการสมรสได้ตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ประกอบกับข้อ ๓๖ ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๑

๘. กรณีขณะจดทะเบียนสมรส คู่สมรสมิได้ตกลงกันเรื่องการใช้ชื่อสกุล หากต่อมาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส จะต้องมีการตกลงเกี่ยวกับการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยคู่สมรสทั้งสองฝ่ายหรือคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (ในกรณีที่มิบันทึกข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ซึ่งคู่สมรสทั้งสองฝ่ายได้ลงลายมือชื่อ และมีพยาน ๒ คน ลงลายมือชื่อรับรอง ยกเว้นกรณีบันทึกข้อตกลงที่จัดทำขึ้นในต่างประเทศ ต้องให้เจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลไทยลงลายมือชื่อรับรองด้วย) สามารถยื่นคำร้อง คร.๑ เพื่อขอบันทึกเพิ่มเติมข้อตกลงดังกล่าวไว้ท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) ได้ จากนั้นจึงให้ฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ยื่นคำขอ ข.๑ เพื่อขอออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส เพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการยื่นคำร้องขอแก้ไขชื่อสกุลในทะเบียนบ้าน (ท.ร.๑๔) ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

๙. กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า คู่หย่าไม่สามารถยินยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งใช้ชื่อสกุลของตนต่อไปได้ เนื่องจากขัดต่อมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่บัญญัติว่า “เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่ง กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน” ประกอบกับการตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสตามมาตรา ๑๒ ย่อมสามารถกระทำได้ในขณะที่การสมรสยังไม่สิ้นสุดลงเท่านั้น ดังนั้น เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า สิทธิตามกฎหมายในเรื่องการใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งจึงย่อมสิ้นสุดลงด้วย

๑๐. กรณีชายไทยจดทะเบียนสมรสกับหญิงต่างด้าว หากคู่สมรสมีการตกลงกันเรื่องการใช้ชื่อสกุล ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ว่าคู่สมรส ฝ่ายหญิงประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงย่อมสามารถนำทะเบียนสมรส (คร.๒) ไปเป็น หลักฐานในการยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น เพื่อขอแก้ไขชื่อสกุลของตน ในเอกสารการทะเบียนราษฎรได้ ตามข้อ ๑๑๕ ของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียน ราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๖๔ ทั้งนี้ นายทะเบียนท้องถิ่นไม่สามารถออกหนังสือ สำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ช.๕) กรณีการสมรส ให้แก่บุคคลต่างด้าวได้ เนื่องจากขัดต่อ มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕

๑๑. กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า คู่หย่าฝ่ายหญิงยังคงแอบอ้างใช้ชื่อสกุลของคู่หย่า ฝ่ายชายโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น ขณะนี้กรมการปกครองอยู่ระหว่างเสนอขอแก้ไขระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการทะเบียนชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๕๑

๑๒. กรณีคู่สมรสที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล ได้ยื่นคำร้อง คร.๑ ณ สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน เพื่อขอบันทึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ข้อตกลงดังกล่าวท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) หรือท้ายทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) แต่นายทะเบียน ไม่สามารถดำเนินการบันทึกเพิ่มเติมให้แก่ประชาชนรายที่มีการจดทะเบียนสมรส หรือบันทึกฐานะแห่งครอบครัว ไว้ที่สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งอื่นได้ จึงต้องส่งสำเนาคำร้อง คร.๑ พร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปให้ สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งที่จดทะเบียนสมรสและบันทึก คร.๒๒ เป็นผู้ดำเนินการนั้น กรมการปกครอง อยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุงแก้ไขระบบปฏิบัติงานทะเบียนครอบครัว ซึ่งเมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ จักได้แจ้งให้จังหวัดและกรุงเทพมหานคร ทราบอีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งให้นายทะเบียนท้องถิ่นถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายนิรัตน์ พงษ์สิทธิถาวร)

อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน

ส่วนการทะเบียนทั่วไป

โทร. ๐ ๒๗๙๑ ๗๐๔๘ - ๙

โทรสาร ๐ ๒๗๙๑ ๗๐๔๙